

Прокоп'єва Антоніна Миколаївна, Юрченко Наталія Володимирівна,
Горман Ольга Миколаївна, Овсієнко Олександра Сергіївна
Кошель Віталій Миколайович
НУЧК імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна)

ДО ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядається поняття інноваційних педагогічних технологій. Представлено класифікацію існуючих інноваційних педагогічних технологій які використовуються в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: інноваційні педагогічні технології, діти дошкільного віку, освітній процес, заклади дошкільної освіти.

Annotation. The article discusses the concept of innovative pedagogical technologies. The classification of existing innovative pedagogical technologies used in the educational process of pre-school establishments is presented.

Keywords: innovative pedagogical technologies, children of preschool age, educational process, institutions of preschool education.

Постановка проблеми. Зміна державної освітньої політики в Україні, зокрема орієнтація на євроінтеграцію, зумовлює реформування в усіх ланках освіти. Метою реформування передусім є покращення якості освіти, надання пріоритету педагогічній інноватиці.

До стратегічних завдань освітньої політики в Україні зараховують розвиток наукової та інноваційної діяльності, підвищення якості освіти на інноваційній основі, що знаходить своє відображення та регулюються відповідними законодавчими документами – Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства» Закону України, «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Національною стратегією розвитку освіти України до 2021 р., Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні. Вони визначають основні тенденції розвитку дошкільної освіти, розкривають організаційно-змістові характеристики оновлення дошкільної освіти на сучасному етапі, актуалізують існуючі проблеми та пропонують шляхи їх розв'язання.

Реалізація цих завдань передбачає зосередження зусиль на створенні ефективної системи методологічного, науково-методичного супроводу модернізації освіти, прогнозуванні тенденцій інноваційного розвитку з використанням результатів моніторингових досліджень; генеруванні інноваційних ідей, їх визначенні, відборі та забезпеченні впровадження; формуванні відкритої інформаційно-аналітичної бази новацій в усіх підсистемах освіти. Цьому слугуватиме створення системи мотивацій, стимулювання та заохочення до інноваційної діяльності в сфері освіти; розроблення системи нівелювання негативних наслідків інноваційної діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. Здійснений науковий пошук засвідчує, що в цьому аспекті чимало зроблено вітчизняними вченими в галузі дошкільної освіти В. Алямовською, Л. Артемовою, Г. Беленькою, О. Богініч, Н. Гавриш, Л. Козак, О. Кононко, О. Коваленко, К. Крутій, Н. Лисенко, Т. Лукіною, М. Машовець, Т. Поніманською, О. Янко та інші. Водночас, проблема якості використання інноваційних технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти (далі ЗДО) все ж не отримала належного висвітлення.

Актуальність обраної проблеми зумовлена низкою об'єктивних суперечностей у сучасній педагогічній теорії й практиці. А саме: посиленням уваги суспільства до впровадження ІТ у освітній процес ЗДО і відсутністю дотичних наукових досліджень; зростанням вимог до якості підготовки вихователів дітей дошкільного віку та реальним рівнем їхньої професійної компетентності; запитом соціуму на педагога, здатного впроваджувати ІТ в професійну діяльність і реальним станом освітнього процесу в умовах мінливості змісту та спрямованості дошкільної освіти.

На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології. Інноваційні педагогічні технології в педагогіці пов'язані із загальними процесами в суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. Інноваційні педагогічні технології розглядають не тільки як налаштованість на сприйняття, продукування і застосування нового, а насамперед як відкритість. Вони забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку.

Мета статті полягає в розкритті сутнісних характеристик інноваційних технологій дошкільної освіти які використовуються в умовах освітнього процесу ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна інновація – кінцевий результат інноваційної педагогічної діяльності у формі удосконаленого, модернізованого або нового освітнього процесу й продукту (в широкому значенні), який має якісні переваги порівняно з традиційним при проектуванні і впровадженні в практику ЗДО, а головне – суспільне значення й використовується в освітній діяльності педагогів.

Педагогічна новація – педагогічне нововведення, пов'язане з припиненням використання старих педагогічних підходів, принципів, методик, технологій і заміною їх новими; вона може мати форму або якісно нового доповнення до освітнього процесу або повністю нової зміни, що відбуваються в ньому. Педагогічна новація обов'язково і завжди зупиняє дію попередніх педагогічних стратегій і тактах, а її автор – новатор, ініціатор і творець нового прогресивного й перспективного – отримує сертифікат про авторство та має право розглядати презентовану педагогічній громадськості новацію як інтелектуальну власність.

Інноваційні технології дошкільної освіти являють собою радикально нову чи істотно удосконалену стратегічно й тактично систему реалізації освітнього процесу, яка містить мету, завдання, зміст, методи, форми і засоби й суттєво поліпшує умови й результати освіти. Здебільшого ці технології мають знижену собівартість, а за результатами навчання, характеризуються більшою ефективністю й продуктивністю. Вони забезпечують психічне здоров'я і психічний розвиток тим, хто навчається, знижують їхні зайві психоенергетичні затрати.

До інноваційних технологій відносяться такі технології, що побудовані на принципах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, особистісно-орієнтованого навчання і виховання, толерантності, мультикультурності, розвивальної освіти, здоров'язбереження та інших принципів, реалізація яких забезпечує гармонійний розвиток особистості дошкільника [2, с. 13].

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології. Інноваційні педагогічні технології в педагогіці пов'язані із загальними процесами в суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття.

Інноваційні педагогічні технології розглядають не тільки як налаштованість на сприйняття, продукування і застосування нового, а насамперед як відкритість. Вони забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку. Інноваційні педагогічні технології мають гуманістичну спрямованість у системі освіти, зумовлену співіснуванням і складними взаєминами в науковій педагогіці й педагогічній практиці традиційної наукової педагогіки. Вони належать до системи загального наукового і педагогічного знання. Виникли і розвиваються на межі загальної інноватики, методології, теорії та історії педагогіки, психології, соціології і теорії управління, економіки освіти. Інноваційні педагогічні технології є однією з домінуючих тенденцій розвитку людства

При впровадженні інновацій використовують технології. Одне з тлумачень поняття «педагогічна технологія» – це системний метод створення, застосування й визначення всього процесу навчання і засвоєння знань, з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти.

Інноваційні технології – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації освітньої діяльності дошкільника, що охоплює весь процес освіти від визначення мети до одержання результатів.

Інноваційна освіта має свої особливості, насамперед, це відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, а також налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології.

Педагоги-практики розробляють авторські технології, які поєднують у собі різні варіанти елементів апробованих технологій. Як правило, всі вони зорієнтовані на реалізацію змісту і досягнення мети дошкільної

освіти. Вихідним матеріалом для розроблення технології є теорії та концепції [3, с. 56].

Європейські тенденції розвитку дошкільної освіти України зумовили гуманізацію освітнього процесу в ЗДО, застосування інноваційних технологій навчання і виховання з метою розвитку креативної, творчо мислячої особистості, що вміє знаходити рішення у нестандартних ситуаціях. Проведення освітньої діяльності в ЗДО ґрунтується на особистісно-орієнтованому підході до розвитку особистості дитини, демократизації та гуманізації освітнього процесу, відповідність змісту, рівню й обсягу дошкільної освіти особливостям розвитку та стану здоров'я дитини дошкільного віку.

Пріоритетними інноваційними технологіями в зміні дидактичних та виховних завдань освітнього процесу України в ЗДО стали здобутки вітчизняних та зарубіжних педагогів. Інноваційні педагогічні технології є специфічними і досить складними, потребують особливих знань, навичок, здібностей. Інноваційні педагогічні технології в системі освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії й розвитку науково-педагогічної та педагогічної творчості й процесів застосування її результатів [2, с. 55].

Складність, багатогранність освітньої діяльності є чинником, що відкриває простір для багатьох педагогічних технологій, динаміка продукування яких постійно зростає. Широкий спектр, багатоваріантність інноваційних педагогічних технологій зумовлюють необхідність їх умовної таксономії:

1. Системні інноваційні педагогічні технології:

гуманно-особистісна педагогіка Василя Сухомлинського, розкриває поняття дитино-центризму та наголошує на доцільності виховання та навчання в умовах наближених до природних можливостей дитини;

«Національний дитячий садок» Софії Русової має на меті поєднання розвитку дитини з її природженими задатками та можливостями приділяючи значну увагу вихованню національної самосвідомості і загальнолюдської моралі;

«Будинок вільної дитини» технологія саморозвитку Марії Монтесорі є однією з найбільш апробованих, застосованих і осмислених педагогами сучасності. Феномен педагогіки М. Монтесорі полягає в її вірі в природу дитини, в її прагненні виключити будь-який авторитарний тиск на людину, яка формується, в її орієнтації на ідеал вільної, самостійної, активної особистості;

«Вальдорфський дитячий садок» технологія вільного розвитку (Р. Штайнера) пропонує поступове оволодіння знаннями в гармонії із тілесно-духовним розвитком дитини матиме найкращий результат.

2. Модульні та локальні інноваційні педагогічні технології:

раннього навчання (дітей читанню (М. Зайцев), навчання дітей раннього віку (Г. Домана), навчання малюків читання (В. Ліщука), кубики, гра типа «Танграм» (Б. Нікітіна));

«Теорія розв'язання винахідницьких завдань («ТРВЗ») (Г. Альтшуллера);

«Піснезнайка» музикотерапевтична технологія (Н.Яновська).

3. Здоров'язбережувальні, оздоровчі та здоров'яформувальні технології: фітболгімнастика, художня гімнастика, пальчикова (вправи, ігри,

картинки), дихальна та звукова гімнастика, імунна гімнастика, гідроаеробіка, психогімнастика (вправи, ігри, етюди, пантоміми) тощо.

«Детка» система природного оздоровлення (П. Іванов);
«Театр фізичного виховання й оздоровлення дітей» (М. Єфименка);
освітньо-оздоровчі програми з валеології;
оздоровчі системи східних народів.

4. Авторські, альтернативні педагогічні технології:

«Використання схем-моделей у лексично-граматичній роботі» (О. Білан, К. Крутій);

«Художнє слово і дитяче мовлення» (Н. Гавриш);
розвиток мовленнєвої компетентності дошкільників (А. Богуш);
інтегрована особистісно-орієнтована технологія (С. Якименко);
«Радість розвитку» психолого-педагогічне проектування (Т. Піроженко);
«Логічні блоки» Золтана Пал Д'єнеша;

«Чудеса на піску» впровадили Т. Грабенко і Т. Зінкевич-Євстигнеєва, але принцип «Терапії піском» був запропонований ще Карлом Густавом Юнгом.

«Лічильні палички Кюізенера» технологія навчання математики;
«Виховання казкою» розвиток творчої уяви у дітей (Л. Фесюкова);
«Природне виховання» (Л. Блудової);
«Школа ігромайстерності» (М. Шутя);
«Казкові лабіринти гри» (В. Воскобович);
Ейдетика для малят (О. Пащенко; А.Васько);
Використання схем при складанні описових розповідей (Т. Ткаченко);
Система освіти «Довкілля» (В. Ільченко);
«Розвиток творчих здібностей на заняттях з малювання» (Л. Шульга);
«Педагогіка цілісного життя дітей та дорослих» (Ш.Амонашвілі);
«Ознайомлення дошкільників з театром» (Л. Макаренко);
«Технологія елементарного музикування» (К. Орф);
«Розвиток дошкільнят в музично-руховій діяльності» (А.Шевчук);
«Вчимося читати» (Л. Шелестова) [2, с. 55-56].

За допомогою впровадження вище зазначених інновацій в освітній процес ЗДО забезпечить конкурентноспроможність закладу на ринку освітніх послуг. Втілення інноваційних ідей в освітній процес залежить не тільки від ресурсних, а насамперед від інноваційних можливостей вихователів дітей дошкільного віку. Тому, розвиток ЗДО визначається сукупною здатністю та готовністю вихователів до створення та впровадження новацій з метою підвищення якості освітніх послуг. Оцінка результативності інноваційної діяльності має відбуватися згідно з концепцією постійного контролю за якістю дошкільної освіти, яка передбачає постійне вдосконалення роботи ЗДО і формування позитивного іміджу закладу.

Діяльність сучасного ЗДО неможлива без ефективного вирішення пріоритетних завдань розвитку, навчання і виховання дітей раннього й дошкільного віку, без пошуку оптимальних форм організації освітнього процесу, використання перспективного досвіду, а також здійснення інноваційної діяльності.

Від вихователів дітей дошкільного віку сьогодні очікують – організацію такої діяльності, яка б спрямовувала дитину на необхідність використання своїх розумових зусиль на пошук і вибіркоче використання наявних у неї знань і вмінь для розв'язання нового конкретного завдання. Вихователі дітей дошкільного віку мають спрямовувати свої дії на формування в дітей потреби до пізнання, що і скеровує їхню пізнавальну активність, стимулює розвиток власних почуттів та інтересів. В залежності від рівня зацікавленості дитиною діяльністю її емоційності – ефективніше відбуватиметься вплив і тим більший ефект вона дає. Для реалізації окреслених завдань вихователям дітей дошкільного віку доцільно постійно, системно використовувати інноваційні технології, цікаві нетрадиційні методики. Оскільки сучасні потреби суспільства, крім цілісної системи універсальних, життєво-необхідних знань і практичних умінь, вимагають від дітей досвіду й самостійної діяльності.

Соціальний запит на самостійну, творчу, здорову, допитливу особистість виступає основоположним орієнтиром у структуруванні та змістовому наповненні сучасної дошкільної освіти і лише вміле, системне використання та застосування на практиці інноваційних технологій в ЗДО матиме незаперечний результат – сформовану соціально зрілу, працелюбну, творчу особистість, здатну до свідомого суспільного вибору і збагачення інтелектуального, духовного, економічного, політичного і культурного потенціалу свого народу.

Висновок. Отже, використання інноваційних технологій в роботі ЗДО підвищить результативність освітнього процесу, сформує в вихователів і батьків ціннісні орієнтації, спрямовані на розвиток і формування всебічно розвинених дітей, якщо: будуть створені умови для коректування технологій в залежності від конкретних умов і типу ЗДО; спираючись на статистичний моніторинг ефективності використання інноваційних технологій, будуть зроблені необхідні зміни в інтенсивність технологічних впливів; буде забезпечено індивідуальний підхід до кожної дитини; будуть сформовані позитивні мотивації для педагогів та батьків.

До подальших напрямів дослідження зазначеної проблематики маємо віднести питання, пов'язані з особливостями впровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес ЗДО.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Біла К. Ю. Інноваційна діяльність в ДНЗ: Методичний посібник. / К. Ю. Біла // – М: ТЦ Сфера, 2005. – 96с.
2. Інноваційні технології в дошкільній освіті: Збірник абстрактів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Переяслав-Хмельницький, 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://phdpu.edu.ua/.../ІННОВАЦІЙНІ%20ТЕХНОЛОГІЇ%20В%20ДОШКІЛЬНІЙ%20>
3. Кошель А. П. Використання інноваційних технологій в освітньо-виховному процесі в ЗДО / А. П. Кошель та ін. // Актуальные научные исследования в современном мире // Журнал – Переяслав-Хмельницький, 2018. – Вып. 10 (42), ч. 5 – С. 55-58.